

Sammanfattning av Romansseminarium 4 Svensk-finsk samklang med romantiska förtecken

9 oktober 2004 arrangerades i Foajé Oscar II, Nybrokajen 11, Stockholm ett seminarium i serien kring romanskonsten - denna gång av Svensk-finsk samklang, Lars Mohlin, med RSK's arbetsgrupp Ordet & Tonen som samarbetspart. Ett 60-tal romansintresserade deltog.

Ett bildspel från Romansmaraton mars 2004 visades innan seminariedeltagarna hälsades välkomna av seminariets moderator journalisten Ingela Agardh. En kort bakgrund gavs av Margareta Jonth, Ordet & Tonen, och Lars Mohlin, Svensk-finsk samklang.

Frågor som formulerats innan: Svensk och finsk romanssång - vad skiljer och vad förenar? Attityder till romanssång och klassisk musik i våra respektive länder. Utbildningsfrågor, skillnader och likheter. Vad gör man i Finland? Hur utvecklas och utökas samarbetet mellan Sverige och Finland. Hur utveckla romansen? Hur går Sverige vidare efter Romansmaraton?

Ingela Agardh – hur får man Ingela Agardh att gå på romansafton?

Samtal mellan pianisten Gustav Djupsjöbacka, nyutträd rektor för Sibeliusakademien i Helsingfors, och sångerskan Dorothy Irving:

GDj om jämförelse förr/nu: skillnader i den mediala situationen, dvs bevakningen av konserter förändrad

DI var det bättre förr? Om vi jämför konserthusens program förr/nu så är det färre romanskonserter. Men romansen lever vid festivaler, i församlingsshem, i utbildningen.

IA det kanske är den nya exklusiva situationen, att romansen bara finns på landet, i små sammanhang och slipper strålkastarljuset, populariseringen och med det romansens förfall!

GDj inte alltid fördelaktigt att, i ”stora sammanhang”, romanser företräds av operasångare, i stora salar med stora uttrycksmedel.

DI romansen måste finnas överallt inte bara på landsorten, vid festivaler.

Eva Larsson Myrsten läser brev från ung elev: måste släppa på konventionerna, inte stelt musealt. Spräng gränser. Stora röster skapar barriärer. Varför inte små röster och svag mikrofonförstärkning? Våga leka m musiken.

IA är utbildningen inriktad på stora röster?

DI känslig fråga! Att sjunga romanser tycker många operasångare är underbart, men inte alla. Tji att få operasångare i Finland att sjunga romanser. Fast det är bra för rösten, uttrycket, förmågan att formulera sig musikaliskt.

Dorothy har frågat elever och 20% säger att de vill sjunga romanser, 80% vill sjunga opera. Detta hänger ju ihop med möjligheterna att tjäna pengar.

Karolina Blixt vill sjunga både opera och romanser. Romans innehåller en dramaturgi. I en aria händer inte så mycket, i en romans händer allt på 2-3 minuter.

J.Delman man byter roll 20 gånger på en romansafon. I England förr sjöngs romanser av de främsta operasångarna.

IA man studerar till 28 års ålder, men det behövs ju erfarenhet av livet för att tolka romanser

GDj De stora röstresurserna favoriseras i Ryssland och det synsättet kommer till oss

DI romans – två personer samarbetar kring orden. Inom operan finns inte den typen av samarbete. Gör 10-p kurser i Performance!!

GDj reflekterar kring den studiesociala situationen: enl svensk lag ska studier vara fria. Betalar du skyhöga terminsavgifter så jobbar du stenhårt.

Bo Ursing: vad säger ni om romansen kontra kyrkomusiken – det finns ju oratoriearior som är mycket kammarmusikaliska.

DI oratoriearior har inte känslomässiga skiftningar som romansen. Samma innehållsliga riktning i stort.

Pianisten Matti Hirvonen citerar Stenhammarbrev: ”Romansen är till för diktens skull, fördjupande, förklarande”. Bo Bergman sa, när han hörde tonsättning av Adagio ffg: ”jag fick en flyktig aning om att jag inte förfelat min kallelse. Musiken tog dikten under armen och hjälpte den en bit på väg”.

Gdj: tidigaste hemmamusicerandet var ”hemgjorda romanser”, de är ju rätt enkla att ”orkestrera”. Han har försökt puffa på nya tonsättare – möjligheterna med röster är inte uttömda. Tonsättare i dag svarar ofta att det inte finns bra sångtexter.

Han har 2003 bildat föreningen Akademin för finländsk vokalmusik (Suomalaisen laulumusiikin akatemia). Själva akademien har annars funnits sedan 2000 med stöd av Finska Kulturfonden.

(Publikkommentar om 70-80-talens röstakrobatiska kompositioner, då kompositören medgav att han pressade rösterna för att se vad en sångare tålde. GDjVi kan inte ha ”ergonomisk sång”).

IA Vad är en romans?

DI miljön där den framförs är viktig.

GDj pianots utveckling som instrument är kopplad till romansen.

Interpretation: Karin Ingebäck, sopran och Janne Hovi, piano framför sånger på finska av O.Merikanto, översättn ”När glöden falnar” och E.Melartin ”Skogsglantan”. Gustav Djupsjöbacka arbetar med finska språket:

Vad tycker du om att sjunga på finska? – Karin I: nytt är dubbelkonsonanterna och oaspirerade ljud som i italienskan ex /kaerran/ oaspirerat k. (Konsonanten k uttalas nästan g i vissa ord)! Tre vokaler på två toner.

Förkorta inte vokalerna! Dubbelkonsonanter och dubbelvokaler – dvs LEGATO!

Sjunga på originalspråk eller så att publiken begriper? Helst originalspråk då vokalfärgen är så väsentlig för tonens, budskapets karaktär.

IA: finns det inga förespråkare här för att sjunga så att publiken även hör orden och begriper dom.,dvs sjunga en översättning?

Ung elev: man kan förbereda genom stämningsskapande presentation

GDj frågar I.Agardh om hon som ovan lyssnare tycker vi begår misstag som inte kompromissar. Ingela vill veta vad sången handlar om, förstå poesin – annars falnar intresset.

GDj vi måste ledas in på spåret genom koder i framförandet av sånger.

Skivinspelningar viktiga, men bara kändisar får spela in skivor.

Om att pianister vill jobba solorepertoar, inte "sångackompanjemang"

GDj: i Finland börjar pianister förstå att det inte är fråga om prestige utan om att utvecklas som musiker. Prestigefrågan uppstår när man inte sätter musiken i centrum. Sedan är det ju så att sångarens fysiska habitus tar över intresset från pianisten.

J.Delman: medarbetaren på piano ska ha känsla för språket, ska sjunga med.

Liselotte Axelsson: berättar om hur hon på Ackis fick "smyga" med sin sång när hon gick pianistutbildning. Man kunde t.ex. inte ta diplom som duo. Ingen violinist kan försörja sig på strikt solorepertoar – man måste ta ställning till ensemblefrågan. Hur skapar man ny plattform för romanssången. Folkbildande tanken bör tas upp. Den initierade publiken kan redan allt t.ex. översättningarna. Språkfrågan ställer nya krav på att presentera sitt material! Tvinga pianisten att formulera sig i tal – initiera det i och med musikutbildningen.

Kerstin Åberg: det är underbart att spela texten, det liv som skapas då är oemotståndligt. Fler som förstår att det betyder mycket för solistens utveckling och fantasi, att lära sig andas på olika plan. Impulsutbytet med sångaren är ruskigt spännande.

PAUS och Videosammandrag från Romansmaraton 13 mars 2004

Om tävlingar

DI: det var ett dirty word förr i Sverige. Men ändå är hela vårt musikerliv en tävling från första inträdesprovet.

GDj det är tveeggat. Inflation i världen på tävlingar. Fin placering i tävling är inte likhetstecken med väl placerad i yrkeslivet.

Men tävlingens karaktär fångar upp intresset hos publiken och tävlandet för med sig en arbetsprocess som är väsentlig.

DI: här finns kanske en politisk dimension. Elitism är ju självklar i idrott.

Elev: har gått två år i Finland, mycket tid för nära samspel med annan elev, de fick kontinuerligt ge konserter.

GDj har nu ordnat ett flerårigt **sponsoravtal** med TeliaSonera, som intresserat sig för att följa utbildningsprocessen för sångare. Sex sångelever har fått två faddrar / mentorer - unga sångare i början av karriären som står till förfogande under tre år. Det finns utrymme för gästlärare. En kammaropera skall produceras. Sponsoravtalet är alltså inte inriktat på att företaget ska exponeras vid konserttillfällen. Modellen är hämtad från idrottsvärlden.

Gunilla von Bahr, rektor vid Kungliga Musikhögskolan: viktigt hitta nya plattformar. KMH har haft Kreab som sponsor för en serie med konsert med mingel och work shop, där det visade sig att sponsorn intresserade sig mest för work shopen.

GDj: skapa nya arenor – behöver inte vara Globenformat. Människor ska veta vart de ska gå för att höra den här musiken.

Ingrid Haking, Århus: inventerar lokaler i stan för att hitta konsertmiljöer. Viktigt att pedagogerna fokuserar på duon.

J.Delman: pianisterna måste intresseras för romansen; ex på Kulturama i Stockholm skiljer man på sång och musik!...

Elev KMH: myndigheterna i Sverige har bestämt att blivande sångpedagoger, numera kallas "lärare", vilket bl a medför att de inte får interpretationslektioner. Detta förbehålls nämligen musikerelever, dvs solister.

Diskussion om **regelverket för hur undervisning** skall läggas upp – KMH har försökt vara flexibel t.ex. betr. nyssnämnda fråga, men fått kritik och fått backa. **Vem är sakkunnig** när sådana regelverk skapas? Låt dem stå till svars.

Om **mångfald** som tenderar att skuffa undan klassiska musiken – som om man ”skäms” för genren.

GDj: i Finland är tre första åren gemensamma för blivande sångpedagoger och solister bl.a. med en grundkurs i pedagogik, en i scenisk färdighet efter kandidatsstudier. Alla som tar magisterexamen ska vara pedagoger. Fast operasångarna på magisternivå har fått mindre pedagogik. Det finns ingen operahögskola i Finland.

Finland har ett överutbud på studieplatser under högskolenivå. De har yrkeshögskolor ”polytechnics”. Dessa tenderar att dra till sig bra lärarkrafter – god ekonomi.

Nadja: som elev på grundutbildningen blev hon imponerad av den akademiska nivån, med en välstrukturerad studieplan för hur en viss nivå uppnås. Hon fick göra avslutningsprov inför jury med ett ordentligt samtal med juryn efteråt. Det borde inte vara tabu här i Sverige med prov på olika nivåer.

Anders Sundström, Åland. Redan vid sju års ålder får eleven 45 minuter, äldre får upp till 70 min! Man har ”vårexamen” med samtal med juryn även på lägre nivåer.

Sådant var förbjudet t.ex. på Lunnevad – det är inte ”politiskt korrekt” (är det någon mer som undrar vilken ideologi det är som iscensatt denna situation? pennförfarens anm.)

Längden på tjänster – ”tillsvidare” för lärare, fem år för professorer med möjlighet till ytterligare fem år. I båda länderna.

DI: duotävling i romanser finns i Finland. I Sverige är Ordet & Tonens Lanseringsstipendium 2002 - 2004 den första duo-tävlingen. Vi måste lära oss nya sätt att presentera oss – möta ”ofrälsta”. **Kräv ämnet ”performance”**. Anpassa till publikgrupper - veta hur man pratar, ljus, scen...

Cit Agata Christies mormor: Unga tror att gamla är korkade, gamla vet att unga är korkade.

GvB: nu fordras kändisskap, som leder till lättköpta segrar men kan bli kortvarig karriär. Romansen är mänsklighet! Har spelat många romanser för enbart flöjt och röst, i lador, porslinsfabriker och konsertsalonger och inte haft problem med publik!

IA: Sjunger man mera i hemmen i Finland än i Sverige?

GDj: det minskar liksom sången i skolan. Men t.ex. laestadianerna sjunger oavbrutet och det blir stora problem i mötet med en karriär. Betonar vikten av kommunikationsprocessen – hitta orden mellan tonerna.

IA: Vad kan våra båda länder lära av varandra det närmaste året?

DI: börja titta på utbildningen t.ex. inom Erassmi finns pengar.

GDj: folk kan träffas utanför institutionerna som i dag, inom institutionerna använder vi offentliga medel som ges – **viktigt att samarbeta så att inte dubbelarbete görs!** I Finland talas mycket om svenskans ställning, t.ex. i sånglitteraturen – seminarier planeras: hur sjunger vi finlandsvenska? Borde vara tillgängligt för svenskar men ges på finska.

Ge ut en guide som vägleder på finska men också på svenska språket.

Om media: digitalkanalen i Finland når 300.000 människor. Den bevakar alltid sångtävlingar.

Lars Mohlin: det är en realitet att TV, radio och tidningar i Finland skriver spaltmeter om sång – tävlingar, festivaler och konserter. Hur ska vi kunna intressera sponsorer i Sverige när vi inte syns i media?

GvB: Sverige och Finland bör samarbeta kring en doktor i sång, samtal har inletts!

IA: Om ni kan visa den här entusiasmen kommer ni inte att ha några problem med romanskonstens framtid. Ett tips: nya **Kunskapskanalen** har svårt fylla sin programtid.

Alldeles personligen tror jag att massmedias tid är över – framtiden är små grupper på 22 personer där man kan dela erfarenheter!!

** Mera om Akademin för finländsk vokalmusik (Suomalaisen laulumusiikin akatemia).*

Själva akademien har funnits sedan 2000 med stöd av Finska Kulturfonden. Föreningen vill verka som en brobyggare mellan institutioner och är lierad med Sibelius-Akademin men inte underställd den. Två sångprofessorer sitter i arbetsgruppen/styrelsen men också pensionerade rëvar från olika kulturorganisationer som Rundradion, Nationaloperan osv. Vi ordnar mästartkurser och seminarier (nästa seminarium den 23.10 behandlar svenskans ställning i finländsk romanskonst). En viktig verksamhetsform är publikationer, av vilka den första är en repertoarlista över finländska romanser. Den andra är på slutrakan och heter Singing in Finnish. Den riktar sig till utlänningar och tillämpar IPA på 72 centrala finska texter som finns tonsatta. Nästa publikation blir Singing in Swedish och då hamnar vi ju i frågan om differenser i östsvenskt och rikssvenskt uttal. Det är seminariet 23.10 som ska ge oss stoff för den behandlingen. Vårt årliga bidrag har rört sig kring 30.000 euro. Våra konserter har i allmänhet gällt nyare tonsättningar och nu, den 22.10 gör vi en konsert, där första delen, 10 sånger är beställda av 5 unga tonsättare vid Sibelius-Akademin, universitetet och Tammerfors yrkeshögskola. Andra delen är en kammaropera av en ung tonsättare, uruppförd 2004 av ett sällskap som heter Ooppera Skaala i en scenisk version.

Seminariet följdes av en konsert i Stora Salen med sex svenska och finska artister och en publik på nära 300 personer.

Kouta Räsänen, basbaryton och Janne Hovi, piano
Ulrika Mjörndal, sopran och Samuel Skönberg, piano
Gabriel Suovanen, baryton och Matti Hirvonen, piano

Ytterligare information

Kontakta gärna Lars Mohlin svensk-finsk-samklang@home.se

Besök Ordet & Tonens hemsidor

för information, bland annat minnesanteckningar från föregående seminarier:

www.sstp.se hos Svenska Sång- och Talpedagogförbundet och

www.kammarmusik.just.nu hos RSK, Riksförbundet Sveriges Kammarmusikarrangörer

Vid pennan: Margareta Jonth